

LBRIS

We know
books

Elek György

KIÚT

LIMES
2023

hatalmi körökből, sok esetben külföldi érdekekből. A kisemberekre, a kis közösségre nehezedő nyomásnak nem lehet ellenállni, az emberek nagyobb része pedig olyan, hogy nem tanúsít ellenállást, elfogadja azt a szerepet, amit kiosztanak számára.

Ilyen ember Török Péter is. Lenne ereje és bátorsága kiállni a saját meggyőződése mellett, viszont tudja, hogy az ő befolyása sokkal kisebb, mint azoké, akik globális elképzeléseknek megfelelő befolyást gyakorolnak. A Török Pétereknek értelmetlen felvenniük a harcot azokkal, akik az önmegvalósítás lehetőségének a felcsillanásakor kiszolgálták az ideológiákat, a diktatúrákat, most pedig azok mellé a nyugati hatalmak mellé állnak, amelyek elődeik bűnét úgy akarják jóvátenni, hogy ők maguk újabb bűnöket követnek el. Lehet, hogy nem szándékosan, lehet, hogy jót akarnak, s minden rossz lépésüknek az az oka, hogy nem ismerik a történelmet, nem ismerik a történelmi tévedések okait, emiatt követnek el olyan újabb hibákat, amelyekért az utódaiknak kell majd vezekelniük.

Török Péter ma már nem mondja, hogy „Tudni akarom, meddig mehet el ez hazugságokra épülő társadalom.” Már tudja, hogy ilyen szempontból nincsenek határok. Sokszor eszébe jut, mennyit vágyott a határtalanságra, milyen kíváncsi volt, hogy mi lehet a határ túloldalán. Ő ma is az a Török Péter, aki ötven vagy akár több évvel ezelőtt volt, számára most sem adatik meg, hogy megismerje a világot, bár ha jól belegondol, nem is annyira kíváncsi rá, éppen elég számára az, amiről tudomást szerez. Ha mindent megtapasztalna, még nagyobbat csalódna. Az utóbbi időszakban azzal vigasztalja magát, hogy benne van a hiba, megöregedett ehhez a világhoz, de ott vannak az unokák, akik lehet, hogy éppen erre vágytak. Lehet, hogy nekik éppen ez a jó.

TARTALOM

Testi és szellemi bezártság kiútja.....	5
Monológ a piacon	7
Éva néni, a hírvadász	9
Szerencsések és szerencsétlenek oldala.....	11
Egymásért, nem egymás ellen.....	13
Kimenő a karanténból	15
Ismétlődő naplójegyzetek	17
Gondolkodásra készítő találkozások	19
Példa és minta, bezártan is.....	21
Vasárnapi istentisztelet	23
Családi vasárnap délelőtt	25
Minden kor öröme és szomorúsága	27
Online ballagás és bankett.....	29
A párkapcsolati ösztönök felülírása	31
A megélhetés is kultúrafüggő.....	33
Sakkozókból horgászok.....	35
Hanyagolható online óra	37
Elmaradt érettségi találkozó.....	38
Ballagás a tv előtt	41
Pünkösdi megújulás.....	43
Edit és Sára találkozója.....	45
Múlt, jelen, jövő a parkban.....	47
Csend és kiáltás között	49
Az álmodott Nyugat.....	51
Olyanok ők... ..	53
Egyéni és közösségi jellemformálás.....	55
Két perc szemlélődés.....	57
Értetlenségek hatalmában.....	59
Egy elrejtett fénykép	61
Gyógyító önvizsgálat.....	63
Tét nélküli érettségi.....	65
A világot irányító gyűlölködés	67
Széthulló párhuzamosok	69
Nem választás, hanem kényszer.....	71

Nyitott szemmel és rálátással.....	73
Döntések járvány idején.....	75
Értékkeremtés, értékőrzés, értékátadás.....	77
Figyelman kívül hagyott látszatintézkedések.....	78
Az emberek mindenben jók lehetnek.....	81
Új szabályok szerint.....	83
Álmok, tervek — nyaralás előtt.....	85
Lecke a szépségápolásról.....	87
Hárman egy teraszon.....	89
Kultúrharc járvány idején.....	91
Vásárlókörúton az élelmiszerpiacon.....	93
Elmaradt családi nyaralások.....	95
Egy nap a nagyszülők kedvéért.....	97
Álmodni egy házról, hogy jobb legyen.....	99
Védekezés és óvatosság.....	101
Találkozó a villanyóránál.....	103
Megváltozott gyerekjátékok.....	105
Múltba vagy jövőbe néző oktatás.....	107
Mi lesz a könyvek sorsa?.....	109
Társadalomnevelő pedagógusok.....	111
Faluturizmus kérdésekkel.....	113
Magunkkal húzni a gyerekeket.....	115
Szerelem hét év után.....	117
Fukarság és spórolás.....	119
Járható utak minden korosztálynak.....	121
Kalitkába zárt kulturális élet.....	123
Egy polgármesterjelölt tünődései.....	125
Az örök halasztás.....	127
Első nap az iskolában.....	129
Irány nélküli útkeresés.....	131
Átöröklődő hullámverés.....	133
Elégedettnek lenni, vagy élvezni az életet?.....	135
Tudatlanok irányított hatalma.....	137
Autóbuszra várva ősz elején.....	139
Valami ellen, nem valamiért.....	141
Az online világ útvesztői.....	143

Házassági évforduló kettesben.....	144
Tanévnyitó előtt és után.....	147
Nappaliba költözött egyetem.....	149
Lépést tartani a fejlődéssel.....	151
Gépiesített szünet, elmaradt beszélgetések.....	153
Enyedi Béla különös elképzelései.....	155
Új világnak új útjai.....	157
Jobb lesz-e a robotvilág?.....	159
Monológ múlttól és jövőről.....	161
A bábupolitizálás megerősítése.....	163
Vissza- és előretekintés.....	165
Megújuló óvodám és iskolám szellemisége.....	167
Változik a világ, és ez a jó.....	169
Világjárvány — érdekvilág.....	171
A jobb életért folyó harc.....	173
Békévé oldott emlékezés.....	175
Égő mécsesek üzenetei.....	177
Mi dolgunk az univerzálódó világban?.....	179
Gazdasági és szellemi tér.....	181
Ahogy az iskolapszichológus látja.....	183
Két tűz között járvány idején.....	185
Elszigetelő korlátozások.....	187
A védekezés különböző formái.....	189
Multikulturalitás vagy identitás?.....	191
Apa, anya, gyerek a bezártságban.....	193
Mindennapi találkozások.....	195
Érintések, ölelések és simogatások.....	197
Szürkék látszatátalakulása.....	199
Régi és mai sznobok.....	201
Az immunrendszer megerősítésének lehetőségei.....	203
A megújulás esélyei és lehetőségei.....	205
Különös szilveszter.....	207
Egyéni és közösségi életforma.....	209
Bálint tanár úr dilemmái.....	211
A múlt és a jövő összekapcsolása.....	213
Az első hógolyózás, az első hóember.....	215

Az oltás mellett döntött a család.....	217
Szabadság, függetlenség — döntés.....	219
Régi és új receptek.....	221
A másokhoz való viszonyulás.....	223
Oktatás-nevelés a zűrzavarban.....	225
Reménytelen értékátadási kísérlet.....	227
A bogdándi béles	229
Farsang végén a valóságra vágyva.....	231
Beszélgetés szűk baráti körben	233
A végső szabályozók	235
Egyhangú és unalmas bezártságban.....	237
Játék a boldogságról	239
Mennyi az élet, mennyi a várakozás?.....	241
Láthatatlan módon történő megújulás	243
A megoldás kulcsa	245
Korlátok közt — korlátok nélkül	247
Megemlékezések karantén idején.....	249
Háttér előtt, díszletek között.....	251
Másokra kényszerített hobbi.....	253
Séta a húsvéti vásárban.....	255
Pihenés, mozgás a szabadban	257
Generációk öröksége és lehetőségei.....	259
A munkára való nevelés.....	261
A pótolhatatlan emberi kapcsolatok	263
Egymásra épülő nemzedékek	265
Lépést tartani „közös életükkel”.....	267
János dilemmái az életről	269
A jövőbelátás lehetőségei.....	271
Külső és belső változás	273
Az újraindítás dilemmái	275
A következő nemzedék büntetése	277
Hátrahagyott életörömök.....	279
Felgyorsult változások	281
Reggel nyolckor a sétányon.....	283
Munka és magánélet	285
Múlt és jövő között.....	287

A hogyan tovább határán	289
Akinek nem kedvence a nyár.....	291
A hibákat megelőző életmód.....	293
A Bartha család nagyszobája	295
Az elvándorlás megfoghatatlan útjai.....	297
A távmunka okozta nehézségek	299
A közös értékek megőrzéséért	301
Szakmai ismeret, általános műveltség	303
Diákmunka tanulságokkal.....	305
Maszkos egyéniségek	307
Déli nézelődés harminc fok körüli melegben	309
A döntő és meghatározó befolyás.....	311

Korrektúra: Elek Anikó

Megjelent a Szatmár Megyei Tanács támogatásával, a Szatmár Megyei
Forrásközpont gondozásában

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**ELEK, GYÖRGY**

Kiút / Elek György. - Florești : Limes, 2023

ISBN 978-606-799-698-2

821.511.141

© Editura Limes, Cluj, pentru prezenta ediție

Str. Castanilor 3

407280 Florești – Cluj

Tel.: 0723/194022

Email: edituralimes2008@yahoo.com

www.edituralimes.ro

Testi és szellemi bezártság kiútja

A koronavírus-járvány megjelenése és gyors terjedése az egész világon teljesen megváltoztatta az emberek életét, és ennek a változásnak még mindig vannak olyan következményei, amelyek ma nem láthatók. Kezdetben az volt az egyik legnagyobb kérdés, mit kezdjünk magunkkal a bezártság idején. Én magam újságíróként éveken, évtizedeken át állandó mozgásban voltam, bejártam a megye legkisebb településeit is, állandó kapcsolatban voltam az emberekkel, kétségbeesve találgattam, mit fogok én tenni heteken át a négy fal között. Majd adódott a lehetőség, hogy újságíróként lehetőséget kaptam a korlátozott mozgásra, de az utcák üresek voltak, az intézmények nem működtek, nem volt egyszerű megtölteni az újságot, főként olyan témákkal, melyek felkeltették az olvasók érdeklődését. Ekkor született meg bennem a gondolat: naponta írok egy tárcát, melyben megpróbálom tükrözni az akkori élethelyzeteket, életérzést, lelkiállapotot... Így született meg kétszáznegyven olyan tárcá, melyek egymást követő napokon, egyforma méretben kerültek az olvasók elé. (Ezeknek a tárcáknak a válogatásából állt össze ez a kötet).

Tudjuk, az életben nem mindig alakulnak úgy a dolgok, ahogy szeretnénk, még inkább érvényes ez egy világjárvány idején. Nem minden nap adódott a téma, előfordult, hogy a fantáziára bíztam a történet alakulását. Sokszor olyan jól segített a fantázia, hogy zavarba hozott, ugyanis többen hívták fel a szerkesztőséget és kérték egyik-másik tárcá főhősének az elérhetőségét, szerették volt felvenni velük a kapcsolatot...

Miután összeállt ez a kötet és újraolvastam az írásokat, most észlelem igazán, hogyan éltünk a bezártság idején, és hogyan jutottunk el újra a normalitásba. Amikor az ember este

visszagondol a mögötte álló napra, tud örülni annak, ha sikerült nehéz helyzeteken túljutni, legyőzni az akadályokat, megélni az apró örömeiket, s többnyire igyekeznek csak a szépet és a jót látni.

Hónapok és évek távlatából már másképp látjuk a dolgokat. Tudatosodik bennünk az is, hogy mikor, mit mulasztottunk; mi az, amit másképp kellett volna tenni, és melyek azok a mulasztásaink és döntéseink, amelyek miatt hiányosabb, szegényebb az életünk. Én hosszú ideje azt vallom, hogy semmit sem lehet pótolni, amit elmulasztunk. A ma elmulasztott érintés, a ki nem mondott szó, amivel másnak örömet okozhattunk volna, örökre kimarad az életünkből. Az, ami holnap történik meg, az a holnapé, amiről holnapután már lehet azt gondoljuk, hogy kevés volt.

Miért éreztem úgy, hogy ezekből a tárcákból egy kötetnyit érdemes könyv formájában is az olvasók kezébe adni? Azért, mert felidézve azt az időszakot, annak minden nehézségét — amikor a gyerek nem látogathatta meg a szüleit, amikor nem mehettünk be a kórházba a családtagjainkhoz, amikor egy érettségiző diák nem ballaghatott vagy az egyetemet végző hallgatónak nem volt diplomaosztója, amikor az előkészítő vagy első osztályos gyerek otthon kezdte az iskolát — talán nem felejtjük el értékelni mindazokat, akik körülvesznek minket, és mindazt, amit szerencsére ma már ismét amolyan „napi rutinként” megélhetünk, ugyanakkor pedig eszünkbe juttatja azt is, hogy bár a COVID-időszakban hatalmas segítséget nyújtott a digitális technika, mennyire törekenyek az emberi kapcsolatok, milyen nagy szükség érzelmi és értelmi fejlődésre.

Elek György

Monológ a piacon

— Megismersz? — kérdezte tőlem egy mellém szegülő férfi az 1-es számú élelmiszerpiacon.

Hirtelen nem tudtam beazonosítani, de úgy tettem, mintha ismerném. Derengett valami, de vártam, hogy valami utalás alapján eszembe jusson, hogy honnan ismerem. Volt időm találgatni, mert túl sok lehetőséget nem adott a válaszadásra, szinte levegővétel nélkül mondta a magyát.

— Most már vége. Nem bírom tovább a bezártságot — panaszkodta hirtelen elkomorodó tekintettel. — Nem akar kiengedni otthonról a feleségem. Már minden trükköt kitaláltam, hogy elhagyhassam a lakást. Néhány napja a piacra járok. Bevásárolni szabad. Veszem a szövettarisznyám, kijövök a piacra. Itt még lehet találkozni emberekkel. Tudod — nézett a szemembe mosolyra váltó arccal — sohasem szerettem a csendet és a magányt, s ahogy múlik felettem az idő, még rosszabbul viselem.

Megálltunk egy üres piaci asztal mellett, és tovább folyt belőle a szöveg.

— 1989 decemberében azt hittem, elérkezett a szabadság pillanata. Most, ahogy visszagondolok a régiekre, nem is tudom, hogyan értelmezzem a szabadságot. Az 1970–80-as években már az is szabadságnak tűnt, ha nézhettem a Magyar Televíziót, az pedig, amikor kishatárátlépővel elmehettem Csengerig, csodának számított.

— Emlékszel? — tette fel a kérdést a szemét rám szögezve.

— Mennyire tudtuk hinni, hogy az igazi szabadság, az igazi jólét Nyugaton van. Akik csak tehették, hivatalosan vagy szökve áttelepültek Magyarországra, Nyugat-Európa valamelyik országába, Amerikába vagy Isten tudja, hova. Hittük, hogy ott jobban és szabadabban lehet élni.

Még mindig nem tudtam, kivel beszélek, és nem értettem, mi lehet az oka annak, hogy ilyen mélyen felelevenedett benne a múlt. A '70-es, '80-as években mindenki hitt a változásban, mindenki remélte, hogy egyszer majd jobb lesz, beszélgetőtársam szavaiban és tekintetében valami különös érzéseket észleltem. Valami bántja, és annak mély gyökerei vannak.

— 1989 decemberében én is ott voltam a tömegben, és hittem abban, hogy eljött a változás ideje — folytatta mondandóját —, mi is szabadok leszünk, és jobban fogunk élni. Hazugság lenne azt mondani, hogy bizonyos

szempontokból nem élünk jobban, de a bizonytalanságnak és a félelemnek újabb formái jelentek meg, ezek növelik a stresszt és a feszültséget. Bár — gondolkodik el mélyen magába szállva — lehet, hogy ezek az érzések csak bennem élnek. Lehet, hogy nem tanultam meg alkalmazkodni a kor kihívásaihoz, nem tudom kihasználni az adott lehetőségeket.

Közben megjelent még egy-két ismerős, akik megszakították a monológnak tűnő gondolatmenetét, de amikor ismét magunkra maradtunk, azonnal folytatta a panaszait.

— Bizonyára te is tapasztaltad — szólalt meg mélyen magába szállva —, hogy a Peténél kitérülő Nyugat nem az, aminek hittük. Abban a világban a magunkfajta idegen marad, meg tudja szokni, tud alkalmazkodni, ha muszáj, de sohasem fogja jól érezni magát. Az egyik fiam Németországban, a másik Magyarországon él. Nem kell panaszkodjanak — nem is fognak soha —, de beelátok én a lelkekbe. A sokáig mennyországnak hitt Nyugat megmutatta az igazi arcát, miután lehetőségünk nyílt betekinteni, és nem csak a hallottak alapján formálni véleményt. A valós kép nagyon eltér a fantomképtől, de ismétlem, lehet, hogy csak én látom így.

Hosszan beszélt még arról, hogy minden szabadságnak megvannak a maga korlátai, minden jólétnek a maga terhei. És ami a legfontosabb: nem mindenben az ember dönt. Ezt bizonyítja a világjárvány is, ami felülírta az emberi szándékokat. El kell fogadnunk, hogy a természet csapásaival szemben erőtlenekek vagyunk. A természet bármikor felül tudja írni az emberi akaratot.

Éva néni, a hírvadász

Éva nénit sokan hírvadásznak nevezik, nagyon érdeklődik a körülötte történő események és a világ dolgai iránt. Főként a politika, amihez mindenki ért, de úgy érzi, hogy ő egy kicsit jobban.

Benne van már a korban, mégsem szereti, ha szépkorúnak nevezik, mindig azt mondja, hogy ő még sok olyan felkínált szépségét kihasználja az életnek, ami a szépkorúakra nem jellemző. Éva néni ha csak teheti, ott ül a tv előtt, rádiót hallgat és minden újságot elolvas, ami a kezébe kerül, de gyakran eljár a szomszédokhoz is, hogy megtárgyalja a világ dolgait. Kevés olyan dolog van, amivel egyetért. A napokban összefutottunk, és elkezdte sorolni, hogy milyen ész nélküli dolgokat tesznek és mennyi ész nélküli dologról beszélnek felelős politikusok.

— Szerinted mi az oka annak — kérdezte indulatosan —, hogy minden ok nélkül támadják egymást, és olyan döntéseket hoznak vagy próbálnak meghozni, amik nekik se jók? Számomra ez érthetetlen, de lehet, hogy ők sem gondolják komolyan, csak azért teszik, hogy a másinak keresztbe tegyenek, és megpróbáljanak ők hatalomra jutni. Én a magam fejével nem értem az ilyeneket. Kevés olyan politikus van, aki az érdekeit lobogtatva próbál magasabbra jutni, bár azt is be kell látni, hogy ebben a világban nem azoknak van tekintélyük, akik jól végzik a dolgukat, hanem azoknak, akik hangosabbak, nagyokat tudnak mondani, és képesek arra, hogy bármilyen módon eltiporják ellenfeleiket.

Éva néni sok mindent megélt már életében, sok mindent megtapasztalt, voltak csalódásai és sikerei, el is mondja néha, hogy ő valahogy másként látja a világot, mint a gyerekei, ami valahol természetes, hiszen a gyorsan fejlődő világban a gondolkodás- és a viselkedésmód is nagyon megváltozott, de a legjobban az emberek érzésvilága. És valahol itt van a kulcs, annak a magyarázata, hogy ilyen né formálódott a társadalom és a mindennapi életünket meghatározó politika.

— Én nem tudok senkit elítélni azért, mert nem úgy él, ahogy én jónak látnám — magyarázza Éva néni —, hiszen az emberi viselkedés sok mindentől függ, főként a neveltetéstől. Sokat olvasok, és mindig keresem, hogy mi az oka annak, hogy egy-egy ember milyen szélsőséges magatartást tud gyakorolni. Én nem hiszem el, hogy bizonyos szintekig érdekből vagy

hatalomvágyból jutnak el emberek, itt valahol más szemszögből kellene keresni a választ.

Éva néni meglátásai és véleményei sohasem jutnak el olyan közegekbe, ahol talán lennének néhányan, akik felfigyelnének rájuk, tanulhatnának belőlük, mert a médiában a legtöbbször azok kapnak megnyilvánulási lehetőséget, akik már pozíciókban vannak, akik úgy képviselnek kisebb-nagyobb csoportokat, közösségeket, hogy nem tudják — vagy ha tudják is, nem veszik figyelembe — azok elvárásait. Az Éva néni eszközök bizonyos személyek hatalomgyakorlására, de egyre nagyobb köztük a szakadék. A huszonegyedik században még mindig ott tartunk, hogy cél a jóléti társadalom megteremtése, de nem cél az, hogy egy tudatos, gazdag érzélemlággal rendelkező emberekből álló társadalmat neveljünk. Az Éva nénieknek, akik a maguk módján rálátanak dolgokra, annyi lehetőségük marad, hogy a szomszédnak vagy aki éppen meghallgatja őket, elmondják a véleményüket, majd mehetnek haza a maguk bezártságába, és bosszankodhatnak, ha nem jól alakulnak a dolgok.

— Tudod — mondja nagy komolysággal —, minket az élet, a sors úgy ahogy megtanított, de én most sem látom, hogy kitől tanulnak a gyermekeink. Annyi biztos, hogy nem tőlünk. Nem akarom én bántani sem a magamét, sem a másokét, de azt nagyon jól látom, hogy túl sok céljuk nincs, azt sem igazán látják, hogy mit szeretnének kezdeni az életükkel... Azt is nagyon jól látom, hogy nem jellemző rájuk az a fiatalos boldogságérzet, az a megelégedettség, az az elszántság, hogy majd mi megmutatjuk...

Éva néni lassú lépésekkel haladt tovább, lehet, hogy nemsokára máshol, másnak mondja el ugyanezt vagy valami hasonlót.

Szerencsések és szerencsétlenek oldala

Péter hosszú ideje töri a fejét azon, hogy mitől függ az, hogy egyesek mindig a szerencsések, mások pedig mindig a szerencsétlenek oldalára kerülnek.

A maga hatvannégy évével volt ideje kutatni, tanulmányozni az életnek ezt az oldalát, noha az is lehet — gondolja ő —, hogy nem is igazán az évek számítanak, hanem valami más.

Igen, de mi az a más?

Az egyik — több mint — barátjával leültek egy üveg bor mellé, hogy elkezdjék kielemezni a lehetséges okokat.

— Tudod — mondja Péter asztaltársának, Endrének —, én már kisgyerekkoromban is balszerencsés voltam. Abban az évben szűnt meg szülőfalum iskolájában a magyar osztály, amikor iskoláskorú lettem. Apám és anyám nagyon elszomorodtak, én akkor nem igazán fogtam fel a jelentőségét. A dolgok másik oldaláról nézve az egészet: az elsők között voltam szülőfalumból, akik akarva-akaratlan az állam nyelvén szerezhették meg a hatalommal egyet érő tudást. Ezt a hatalmat sohasem volt lehetőségem gyakorolni, s bevallom őszintén, amiatt se sokat fáradoztam, hogy bepótoljam azt, ami az anyanyelvi oktatás hiánya miatt kimaradt az ismeretvilágomból. De miért is fáradoztam volna, amikor folyton azt hallottam: azért kell az állam nyelvén tanulni, mert akkor jobban érvényesülünk. Ki az, aki ne szeretne érvényesülni, és ne tenne meg mindent a sikerért?

— Én anyanyelven tanultam — szökölt közbe Endre —, és nincs problémám az állam nyelvével, de nem mondanám azt, hogy a szerencsések oldalán állok. A szerencse egyáltalán nem az, aminek sokan hiszik. Nem az, ami csak úgy jön magától. Ha meg kell tanulni az állam nyelvén, akkor megtanulunk, az anyanyelvről azonban nem mondunk le semmilyen érvényesülési ígéretért.

Péter valahogy mégis a szerencsétlenek közé sorolja magát. Az az érzése, hogy Endre nem igazán látja a dolgok következményeit, vagy ha mégis, akkor nagyon optimistán. Nem kizárt, hogy neki jobban bejönnek a számításai, mint Pétemek.

— Az én balszerencsés sorsom másik nagy példája az, amikor el kellett viseljem, hogy a fiam az utolsó szériába tartozott, akik számára

kötelező volt a sorkatonaság — elevenítette fel egy másik fájdalmát Péter. — Fel lehet ezt fogni ép ésszel? Ha néhány hónappal később születik, nem viszik el sorkatonának. De úgy született, hogy még elvitték. Még mindig megakad bennem a levegő, amikor eszembe jutnak ezek a történetek. Pedig ez még nem minden. Az én unokám az, aki úgy-ahogy leérettségizik idén, de el sem ballaghatnak. Nem lesz bankettjük. Nem kizárt, hogy az érettségi diplomájukat sem kereteztethetik majd be, hanem online kapják meg, és ha úgy tetszik nekik, feltehetik a Facebookra. Csoportképet pedig készít egy jó fotós, ha otthon mindenki szelfizik egyet.

Endre továbbra is a maga nyugalomával és optimizmusával foglal állást:

— Változnak az idők. Nem kell annyira kötődni a múlthoz, nem kell annyira ragaszkodni a régi szokásokhoz. Bizonyára voltak, akik elsiratták a palatáblát, de miután megszerették a füzetet, az lett a menő. Most mondjuk azt, hogy nem kell táblagép, jó nekünk a füzet? Nem kell balszerencsének nevezni a haladást. Azzal, hogy te az állam nyelvén tanultál, ha megőrizted az anyanyelvedet, több lettél annál, mint aki csak egy nyelvet beszél. Ha a fiad volt katona, lehet, hogy ma egészségesebb és tapasztaltabb annál, aki nem volt. Az, hogy az unokád nem ballag, nem tragédia, könnyen meglehet, hogy kipróbálhat olyan dolgokat, amiket a korábbi évek végzősei nem ismernek.

Péter mélyen elgondolkodott az elhangzottakon. Valóban csak értelmezés kérdése az, hogy ki a szerencsés és ki a szerencsétlen. Mert bár mindenki igyekszik érvényesülni, de valamilyen módon ki kell tapasztalni az érvényesülés lehetőségeit. A tehetség, a rátermettség, a képesség megszerzése a kihívások ideje alatt fejlődik ki.

Egymásért, nem egymás ellen

Pásztor Erzsébet a hetvenhez közeledik, húsz éve özvegy, testvére nincs, a rokonai szétszóródtak a nagyvilágban, ugyanígy a négy gyermeke is.

Már rég egy boldog család középpontja lehetne, aki átadhatná tapasztalatait, megoszthatná ismereteit környezetével, és nem fér kétség hozzá, hogy jól járnának, akik hallgatnának a szavára. Amikor valamilyen módon szóba jön az, hogy Pásztor Erzsébetnek igenis vannak meghallgatásra érdemes szavai, mindenki csendben marad, mert ma már alig akadnak fiatalok vagy akár középkorúak, akik számára jelent valamit egy jó tanács. Nem végrehajtás végett, csupán csak amiatt, hogy elgondolkozzanak rajta.

Munkámmal kapcsolatos ügyben találkoztunk. Miután elpanaszolta a problémáit, néhány általam gyakran feszegetett gondolat felé irányította a figyelmet.

— Tudja — nézett rám határozottan —, lehet, hogy szégyen, de én korom ellenére hittem az Európai Unióban. Örültem, amikor szóba került a csatlakozásunk, mert komolyan vettem az akkori kampányszövegeket, amelyek arról szóltak, hogy az EU-ban minden problémánk megoldódik. Azt is bevallom, hogy valamikor hittem a szocializmusban is. Mindkettőben csalódtam, és nem vagyok meggyőződve arról, hogy tudnék-e még hinni valamiben. És ez az, ami egy ideje állandóan foglalkoztat: mi van akkor, ha eljutunk oda, hogy nem tudunk hinni semmiben?

„Hit kell most az embereknek, hogy megtartsa a falakat” — hangzik el az egyik Kőműves Kelemen-feldolgozásban. Pásztor Erzsébet ezt a hitet félti, ami nemcsak az egyéni, hanem a családi és a közösségi életünk falait is tartja. Ő már látja vagy csak érzi, hogy ezek a falak repedeznek..., próbálja felhívni rá a figyelmet, de nem azt tapasztalja, hogy meghallgatják annyian, hogy képesek legyenek a jelenbe és a jövőbe vetett hitükkel megtartani a falakat.

— Lehet, hogy furcsának tűnt — próbálta továbbfűzni a gondolatát —, amikor azt mondtam, hogy én hittem az Európai Unióban. A legőszintebben beszéltem. Egy megszűnőnek látszott, embertelen rendszer után úgy tűnt, hogy új típusú embertelenség kezd kialakulni, amit a hatalom és az érdek irányít. Még azok az összekapcsoló erők is kezdtek fellazulni, amik addig

működtek valahogy. Testvérek, rokonok és barátok fordultak egymás ellen valamilyen érdek miatt. És ne feledkezzünk meg arról, hogy akkor kezdett felerősödni a nemzetgyűlölet, ami semmiképp sem kellett volna huszonegyedik századi trend legyen. Én azt reméltem, hogy mindez átmeneti állapot, felébred a józan ész, és megpróbálunk azért élni, amiért a világra jöttünk. Nem ez történt. A jelenlegi állapotban ki hiszi, hogy van esély a változásra?

Pásztor Erzsébet szavaiból nem derült ki, hogy a csalódásának mik az okai. Mindig hitt és mindig csalódott. Hitt abban, hogy a jó szándék elég ahhoz, hogy békés tekintetű emberekkel találja szemben magát. Hitt a családtagok összefogásában, az ebből származó nyugalomban, hitt a hasonló gondolkodású emberekből álló közösségek erejében, és hitt abban, hogy a jó szándékú kezdeményezéseket mindenki támogatja.

Mondaná is meg nem is azt, ami belül szorongatja. Nem tudja magában tartani:

— Be kell valljam, én most arról szerettem volna beszélgetni, hogy mennyire elszomorító az, amikor az ember megálmodik magának egy sajátos életet, hogy azt beilleszthesse a közösségi életbe, s ezért kompromisszumokat köt, engedékeny, megtesz olyan dolgokat, amiket amúgy soha, sok mindenről lemond, sok mindent bevállal..., és egy idő után arra lesz figyelmes, hogy minden hiába. Már-már ott tart, hogy nem azt várja el, hogy valaki érte tegyen valamit, hanem azt, hogy ami megvan, azt ne vegyék el tőle.

Minden bizonnyal vannak még Pásztor Erzsébetek, akik hisznek abban, hogy csak akkor lesz jobb a világ, ha valamennyien jobbak leszünk, egymásért, nem egymás ellen.

Kimenő a karanténból

Sándor nagyon unja már a bezártságot. Sosem volt egy otthon ülő típus, az ami most van, a legnagyobb büntetések közé sorolható. Mindent elkövet, hogy okot találjon a kimenőre.

Bármit megtesz, csak okot találjon arra, hogy valami halaszthatatlan dolga legyen a városban, ahol valami véletlenszerűen találkozhat egy ismerőssel, hogy néhány szót váltson vele, mert beszélgetni aztán szeret. Mindig elmondja, sohasem fogja megérteni a feleségét, aki akár az egész napot is úgy el tudja tölteni, hogy csak akkor szól, ha nagyon muszáj. Szó nélkül végzi a dolgát, nézi a televíziót és rengeteg időt tölt el azzal, hogy a telefonját babrálja. Sándor viszont az a típus, aki szeret kimenni az utcára, barátokkal leülni egy teraszon egy sör mellé és hosszan beszélgetni a politikáról.

A napokban egy ilyen mesterségesen létrehozott kiugrása során találkoztunk. A teraszra kiülni szóba se jöhetett. Megálltunk és az egymás hogyléte felőli érdeklődés mellőzve mindent öt percbe sűrítve akart elmondani.

— Fejtelenség van — mondta ideges hangon, mintha az összeomlás előtt állnánk és ebben a pillanatban kellene megtalálni a mentőövet. — Ez így nem mehet tovább. Gondolom látod, hogy milyen óriási dilettantizmus uralkodik nálunk. Meg máshol is. Ősatyáink vándorlásának idején is jobb volt a kapcsolattartás mint most. Nem tudja a jobb kéz, hogy mit csinál a bal. Egymásnak ellentmondó nyilatkozatokat tesznek a vezetőink, mintha valamennyien függetlenek lennének, mintha nem közösen hoznák meg a döntéseiket, egyik egyet mond, a másik mást, majd visszavonják a döntéseket, vagy úgy módosítanak azokon, hogy nem közlik senkivel. Ez a csúcsvezetés. Mi van akkor alsóbb szinteken? Mindenki másként értelmezi a szabályokat és az előírásokat, és folyamatosan mélyül a káosz.

Sándor mondja a magáét, közben minden irányba kapkodja a tekintetét, fél attól, hogy a hatóságok szabálytalanságon érik tetten és megbírságozzák. Ő — és sok hozzá hasonló — folyton bírálja a politikusokat, de csak ott, ahol kevesen hallják, a szabályokat pedig — ha egyetért azokkal, ha nem — mindig igyekszik betartani.